

Lappfiskand *Mergus albellus*

Global utbredelse

Nordlige Fennoskandia er artens vestligste utbredelse. Videre er den utbredt i nordlige Russland til Kamtsjatka, og finnes også i avgrensede områder lenger øst og i Donaudeltaet. I Skandinavia er den vanligst i finsk lappland, hvor den også er sjelden, men påvist hekkende langt sør og øst i Finland (Hyytiä m.fl. 1983). I Sverige hekker noen få par i Norrbotten.

Norsk utbredelse og habitatvalg

Er bare påvist hekkende i Sør-Varanger i grenseområdene mot Russland og Finland, samt ved Anarjokka i Karasjok kommune. Hekker sannsynligvis år om annet i øvre Munkelvdal (Dransfeldt 1983) og sees årlig i Neidenelva vår og høst. Her har lappfiskanda hekket på norsk side av grensa på 1980-tallet (Frantzen 1990). I sørlige del av Finnmarksvidda er lappfiskanda særlig sett i grenseområdene mot Finland sørvest i Kautokeino og i indre del av Anarjokkas nasjonalpark (Nakken 1983, 1985). Strann (1989) viser til observasjon av 2 hunnfargede individer i Balsfjord 05.08.1987.

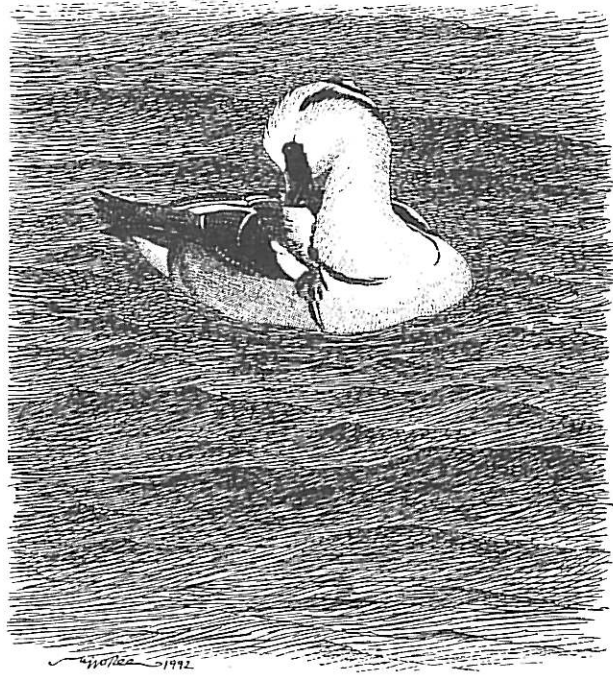
Arten opptrer i Sør-Varanger i gammel furuskog, ved stilleflytende elver, vassdrag og mindre vann — gjerne ved mindre vann som de andre fiskandartene ikke viser seg ved. Reiret plasseres i gamle reirhull laget av svartspett eller oppsatte holker (Løvenskiold 1947). Lappfiskandene som sees i sørvestre del av Finnmarksvidda har tilhold i bjørkeskogområder som ikke har de tradisjonelle hule trærne (Nakken 1983).

Bestandsstørrelse og bestandsutvikling

De første hekkefunnene ble gjort før århundreskiftet i grenseområdene mellom Norge, Russland og Finland, men hele tiden på nabolandets side av grenselva (Schaanning 1907, 1913, Collett 1921). Wessel (1905) viser til at lappfiskanda forekommer temmelig sparsomt i Øvre Pasvik. Konservator Schannings sønn, Torolv Schaanning, så sommeren 1925 det første kull med unger i Pasvik. Han fant året etter et kull med egg midt i juni og til samme tid i 1927 8 reir. Antallet økte de nærmeste årene i alle fall fram til 1934 (Løvenskiold 1947). Årlig hekker fortsatt 5-10 par i Øvre Pasvik (Wikan 1987). Antakelig har noen få par hekket i Øvre Pasvik de siste 100 årene.

Det er først de siste 10 årene at en har blitt klar over at noen få par har tilhold i Neiden-området. Siden det fra tid til annen sees lappfiskand i de frodige dalene i Troms, skal en ikke se bort fra at den kan ha hekket der. Hvorvidt lappfiskanda hekker i bjørkeskogområdene som grenser opp mot furuskogene mellom Muonio i Finland og Kautokeino i Finnmark, er avhengig av at lappfiskanda i disse områdene hekker på bakken. Hekking på bakken er ikke kjent hos lappfiskand.

Lappfiskanda er sannsynligvis en forholdsvis ny hekkefugl for Norge som har hekket hos oss fra

omkring århundreskiftet. Ettersom arten har en så begrenset utbredelse i landet, vil selvsagt antallet hekkende fugler variere sterkt fra år til år. En antar at inntil 10-20 par årlig hekker i Finnmark.

Vårjakt og eggjuver er blant negative faktorer fra de seinere årene. Lappfiskanda er klassifisert som en sjelden art (Størkersen 1992).

Hekkebiologi

I Sør-Varanger hekker lappfiskanda først og fremst i de utallige opphengte andeholkene. Holker som er plassert umiddelbart i tilknytning til vann ser ut til å foretrekkes. Eggene legges i slutten av mai eller begynnelsen av juni, og hunnen ruger alene på de 6-9 eggene (Løvenskiold 1947). Tidlig på 1950-tallet hekket det årlig lappfiskand i en spesiell andeholk ved Holmfoss i Pasvik hvor også kvinanda la egg, men det var lappfiskanda som ruget ut ungene. Etter klekking tok hunnen med seg ungene fra alle eggene til vannet (Steinar Wikan pers. medd.). Fra Vestfold kjenner en til hybridisering mellom lappfiskand og kvinand (Clarke 1992).

Trekkforhold

Enkelte år kan man se hundretalls fugler på høsttrekket i Pasvik, slik som i 1974 da ca. 150 individer slo seg ned ved Skogfoss (Wikan 1987). Fuglene ankommer Pasvik medio mai. Vi vet ikke noe om hvor de norske lappfiskandene trekker. Arten finnes spredt og fåtallig til sjelden langs norskekysten vår, høst og vinter opp til Troms (Fagerli m.fl. 1987). Det er flere overvintrende enn hekkende lappfiskander i Norge.

Bjørn Frantzen

Lappfiskand *Mergus albellus*

- 2 ● Konstatert hekking
- 7 ● Sannsynlig hekking
- 6 ● Mulig hekking

Detaljeringsgrad (kart): 50 x 50 km
(antall B-, C- og D-koder henviser imidlertid til 10 x 10 rutene arten er påvist i)

